

POVRATAK

Posle opštih izbora u Srbiji, slavi stranka koja je treća po broju glasova dok se prve dve stranke osećaju poraženim. I zaista, stranke koje su dobile najviše glasova - opoziciona Srpska napredna stranka (SNS) koju je podržalo 24,01 odsto birača, kao i drugoplasirana vladajuća Demokratska stranka (DS) za čiju je koaliciju glasalo 22,07 odsto, osećaju se kao gubitnici. Zašto je danas u Srbiji bolje imati manje od 15 odsto glasova, a ne 22 ili 24 odsto? Odgovor na to će najbolje dati **Ivica Dačić**, lider socijalista koji je u izbornoj noći trijumfalno izjavio **“da se ne zna ko će biti predsednik, ali da se zna ko je novi premijer”** i čije su pristalice jedine slavile posle izbora.

U čemu je tajna uspeha socijalista? Činjenica je da je njihov lider Ivica Dačić u proteklom mandatu bio najbolje ocenjen ministar u Vladi Srbije dala im je dobru osnovu za kampanju. Dačić je shvatio da građani Srbije nisu zadovoljni radom vlade čiji je drugi čovek bio. Zato je izabrao da se promovira kroz rad policije, borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, dok su se ostali ministri utrkali ko će da otvori novu investiciju, ili ko će se slikati u Briselu. Uspeo je, jer je prvi ministar policije od obnove parlamentarne demokratije u Srbiji 1990. godine, koji mandat nije završio kao bivši političar sa negativnim ocenama javnosti za rad. Dačić je mandat ministra policije završio sa većom popularnošću nego kada ga je počeo. Ako je ministar popularan, tada građani vole i policiju koja je kao institucija tek u vreme Dačićevog mandata postala jedna od onih u koje narod ima najviše poverenja. Protivnici lidera SPS-a govore da mu nije bilo teško da bude uspešan ministar u Vladi koja je bila veoma nepopularna i bezlična, odnosno da skoro i da nije imao konkurenciju. To je delimično tačno ali zato nije on kriv. Dobar rad u ministarstvu policije bio je dobra osnova za izborni uspeh, ali nije bio dovoljan. Svestan da u njegovo ime govore “dela” što mu je omogućilo da ne mora da ubeđuje birače i daje izborna obećanja kao ostali - poslednji je započeo kampanju. A kada je u nju ušao biračima nije ništa nudio. I zaista Dačić je jedini političar koji nije obećavao strane investicije, mostove i puteve ili nova radna mesta. Svestan da za njega govori njegov imidž kao ministra, opredelio se za slogan – jasno, čvrsto, odlučno! Tim sloganom nije obećavao ništa (dve najjače stranke su nudile “bolji život” i “promene”) ali je ponudio upravo ono što većina birača očekuje od političara.

Lider socijalista svoj uspeh duguje i činjenici da se veoma dobro pozicionirao na predsedničkim izborima koji su raspisani posle početka izborne kampanje kada je predsednik Tadić podneo ostavku. To nije bilo lako, jer su predsednički izbori od trenutka raspisivanja imali dva favorita (predsednika Tadića i lidera opozicije Nikolića), tako da su ostali kandidati morali da pronađu način da ih birači uopšte primete. Dačić je bio svestan da postoji bar polovina onih koji izlaze na izbore koji nisu zadovoljni ni Tadićem, ni Nikolićem. Zato se njegova predsednička kampanja sastojala u tome da istovremeno napada obojicu optužujući ih da žele da stvore u Srbiji dvopartijski sistem. Bila je to dobra poruka onim biračima koji nisu želeli da podrže ni jednog od favorita na predsedničkim izborima.

Dačić je od svih velikih stranaka potrošio najmanje novca u kampanji. To je dokaz da novac nije presudan, mada je važan, za uspeh na izborima. Nije imao skupe savetnike iz inostranstva, njegovi spotovi nisu bili režirani već su pravljani iz delova njegovih govora.

Sa umerenom medijskom kampanjom nije dosadio biračima jer je nekih kandidata i stranaka bilo tako mnogo da samo što nisu iskakali iz frižidera. Dačić je našao pravu meru i deo svog uspeha duguje tome.

Kako bi pridobio što više glasova koketirao je nacionalizmom. Nekoliko meseci pre izbora zaoštrio retoriku u vezi sa Kosovom kao i prema međunarodnoj zajednici. Iskoristio je tako priliku jer su dvema vodećim strankama bile vezane ruke kada je bilo Kosovo u pitanju. Naime, vladajuća Demokratska stranka je na sebe preuzela svu odgovornost pred građanima za sporazume koje je postigla u vezi sa Kosovom, a koji su bili uslov da Srbija dobije status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji (EU). Zato demokrate (narodno ime za DS) nisu ni potencirale Kosovo, želeći da se ne pomene u kampanji ako je moguće. Opozicioni naprednjaci (narodno ime za SNS) želeći da se EU prikažu kao stranka koja je napustila tvrde nacionalističke stavove morali su da vode računa o svakoj reči u vezi sa Kosovom. To je iskoristio Dačić koji je o Kosovu govorio ono što narod želi da čuje. Naime, građani Srbije podržavaju normalizaciju odnosa sa Kosovom kada su u pitanju rešenja za svakodnevni život građana, ali imaju utisak da je svet nepravedan prema Srbiji kada se govori o statusu Kosova. Upravo je to osetio Dačić i otud njegovi predlozi za podelu Kosova i oštra retorika po ovom pitanju. Kada je u pitanju međunarodna zajednica Dačić je bio oprezniji ali nije propuštao priliku da naglasi da ne sluša naloge **“ni iz Vašingtona, ni iz Brisela, ni iz Moskve”**. Da li to znači da bi Dačić vodio drugačiju politiku prema Kosovu ili međunarodnoj zajednici nego što ju je vodila vlada čiji je potpredsednik bio? Naravno da ne bi, ali mu se mora priznati da je sjajno koketirao sa osećanjima ljudi kada je Kosovo u pitanju.

Dačićevi protivnici reći će da je u kampanji koristio resurse Ministarstva unutrašnjih poslova, odnosno da se često nije znalo kada nastupa kao predsednički kandidat ili lidera stranke, a kada kao ministar policije. Posebne primedbe imaju na poruke sa mitinga “da će hapsiti” ili na hapšenje grupe Albanaca sa juga Srbije zbog ratnih zločina u izbornoj ćutnji. Primedbe su delom na mestu ali Dačić to nije radio ni manje, ni više od drugih članova Vlade. Bio je samo efektniji.

Zanimljivo je da socijalisti, osim policije, skoro da nisu koristili druge resore u kojima su imali ministre u prethodnoj vladi za promociju u kampanji. Činjenica da nisu pominjali resor prosvete u kampanji može da se razume jer je stanje u ovoj oblasti takvo da SPS može da bude srećan što nije imao štetu od njega. Ipak, čudno je da socijalisti skoro da nisu ni pokušali da se promovišu kroz infrastrukturu na čijem čelu se nalazio potpredsednik SPS-a Milutin Mrkonjić. U ovom resoru su u vreme prethodne vlade izgrađene desetine kilometara autoputeva, napravljeni su novi mostovi, obilaznice... U kampanji je “otvoreno” mnogo puteva, ali je zato njihov ministar Mrkonjić u kampanji više bio sa kandidatom DS-a Borisom Tadićem nego sa sopstvenim liderom stranke!? Da li svojom voljom ili odlukom Mrkonjića čitava infrastruktura je prepuštena vladajućim demokratama za izbornu promociju. Za razliku od ova dva resora činjenica da su socijalisti vodili eneregetiku u prethodnoj vladi je korišćena u kampanji. Energetika je u svetu odavno postala sredstvo politike a u Srbiji je više od toga – simbolizuje vezu sa Ruskom federacijom. Rusi i Srbi imaju isto slovensko poreklo i vekovima su veoma povezani, tako da su Ruska federacija i njen predsednik Putin veoma popularni u Srbiji.

Srbija je energetska vezana za Rusiju sa kojom gradi gasovod Južni tok, a nacionalnu srpsku naftnu kompaniju Naftna industrija Srbije kupio je ruski energetska gigant Gazprom. Ova ruska kompanija je sponzor najpopularnijeg srpskog fudbalskog kluba "Crvena zvezda" u kome važnu ulogu imaju funkcioneri SPS-a.

U Srbiji je za političare veoma popularno da ih birači povezuju sa Rusijom, a birači socijalista (narodni naziv za SPS) su posebno vezani za Rusiju. Zato je SPS uz policiju najviše profitirao na energetici koja je Dačiću pomogla da na izborima igra i na "rusku kartu". Tako je u sred kampanje otvorio zajedno sa ruskim ministrom za vanredne situacije Sergejom Šojguom srpsko – ruski centar za delovanje u vanrednim situacijama. Ovaj centar iako nije vojna baza mnogi na zapadu smatraju ruskim odgovorom na američku vojnu bazu Bondstil na Kosovu. U svakom slučaju energetika i Rusija su veoma mnogo pomogle SPS-u na ovim izborima. Tome u prilog govori činjenica da su socijalisti na izborima pobedili u svim mestima gde ima energetska postrojenja ili kapaciteta!

SPS odličan uspeh na izborima duguje stranačkoj organizaciji. Ova stranka je osnovana pre 22 godine kada se u Socijalističku partiju transformisala bivša Komunistička partija koja je zemljom vladala 45 godina. Shodno tome, SPS je nasledila stranačku infrastrukturu, stotine hiljada članova i organizaciju. Tokom prvih deset godina vlasti u parlamentarnoj demokratiji ova organizacija je samo prilagođena demokratskim izborima i višestranačkom sistemu. Kada je SPS izgubio 2000. godine vlast, stranka je ostala bez mnogo članova i funkcionera. Ipak, sačuvana je stranačka infrastruktura koja je nekoliko puta na izborima posle 2000. godine spasavala stranku kako bi ostala iznad cenzusa. Sada kada su oni koji vode stranku dobrom kampanjom stvorili preduslove za uspešne izbore stranačka organizacija SPS-a je odradila svoj posao kroz sigurne glasove i snažnu terensku kampanju u okviru koje su imali direktan kontakt sa velikim brojem birača. U tom slučaju uspeh nije mogao da izostane.

Na upravo završenim izborima SPS se ponašao kao istinska levičarska stranka, prvi put od svog osnivanja 1990. godine. Naime, prvih deset godina postojanja dok su ova stranka i njen prvi lider Slobodan Milošević neprikosnoveno vladali zemljom stranka je bila samo formalno levičarska. Koketiranje sa nacionalizmom, građanski rat u bivšoj Jugoslaviji i problemi sa kojim se zemlja suočavala, pretvorili su ovu stranku u lični servis jednog čoveka – tadašnjeg predsednika Slobodana Miloševića. Posle demokratskih promena 2000. godine SPS se borio da preživi i opstane na političkoj sceni. Tako je ova stranka počela da se ponaša kao prava levičarska stranka tek poslednjih nekoliko godina tačnije od 2008. godine od kada je počeo proces prijema ove stranke u Socijalističku internacionalu. Na ovim izborima su među stranačke simbole vratili crvenu petokraku. Koketiranje sa socijalističkom prošlošću nije bilo samo uslovljeno ideološkim već i praktičnim razlozima. Većina građana Srbije se sa nostalgijom seća vremena kada su živeli u socijalizmu. Dačić je ovu nostalgiju uspešno koristio za dobijanje glasova. Međutim, nije sve u tome. SPS je jedina levičarska stranka u Srbiji koja zaista neguje tradiciju antifašističke borbe i levičarskog pokreta. Tako je ova stranka recimo bila jedina politička organizacija u Srbiji koja je obeležila 9. maj – Dan pobede nad fašizmom ili danas Dan Evrope. Nažalost, u Srbiji to nije uradio niko – čak ni država iako je Srbija jedna od naslednica Jugoslavije koja je bila članica antihitlerovske koalicije. Stiče se utisak da se Srbija stidi svoje antifašističke prošlosti a SPS je jedina stranka koja građane Srbije podseća da to nije tako.

Da li će Dačić umeti da kapitalizuje ovaj uspeh? To zavisi od mnogo čega ali najvažnije je da shvati da svi glasovi koje je njegova stranka dobila na ovim izborima ne pripadaju samo njemu već da tu ima i glasova onih koji su nezadovoljni i vlašću ali i opozicijom. Naravno, kada se govori o kapitalizaciji uspeha, Dačić će najlakše izborni uspeh pretvoriti u deo u budućoj vlasti, odnosno u ministarske fotelje. Izborni rezultati su takvi da je vlast bez SPS-a skoro nemoguća. Za Dačića će međutim biti mnogo veći problem da u narednom mandatu sačuva glasove koje je dobio, kao i da dobije nove. A to će zavisiti od politike koju bude vodio. Za to će za dalji napredak njegove stranke biti veoma važno da u novoj vladi postane prepoznatljiva po određenim temama i sprovođenju politike. Za to neće biti dovoljna samo policija i socijalisti bi u novom mandatu mogli da postanu prepoznatljivi po socijalnoj politici, saradnji sa sindkatima, energetske politici, zaštiti životne sredine ili zdravstvenoj politici. Uspešno sprovođenje ovih programa garantuje da će SPS na narednim izborima imati teme sa kojima će moći da nastupi pred biračima. Zato je izbor resora u novoj vladi najvažnija stvar za socijaliste jer oni moraju odmah da počnu kampanju za izbore koji će se održati 2016. godine.

SPS je danas nova stranka, sa novim liderom i novim programom u odnosu na SPS koji je nastao 1990. godine. Tokom devedesetih godina prošlog veka stranka je bila lični servis tadašnjeg srpskog predsednika Slobodana Miloševića i služila je kako bi uspešnije sproveo svoju politiku. Miloševićev pad sa vlasti i njegov odlazak u Hag na sudjenje pred Međunarodnim tribunalom za ratne zločine stranku su skoro uništili. Nova era stranke počinje izborom Ivica Dačića za predsednika stranka. Ovaj mladi političar koji je u Miloševićovo vreme bio portparol SPS-a je za kratko vreme promenio stranku. Od retrogradne političke organizacije koja se protivila demokratskim promenama, evropskim integracijama i koja je tesno saradivala sa nacionalističkim i desnim strankama, Dačić je ovu stranku pretvorio u stranku koja podržava evropske integracije Srbije, koja se nalazi pred članstvom u Socijalističkoj internacionali i koja je postala moderna stranka levice. Zato nije bilo nikakve dileme da će Dačić odlučiti da posle ovih izbora podrži lidera demokrata Borisa Tadića, a ne kandidata desnice Tomislava Nikolića koji je mnogim njegovim biračima još uvek ideološki mnogo bliži. Jednostavno, Dačić je isuviše investirao u novu politiku SPS-a od 2008. godine kada je svojom odlukom prelomio da Srbija nastavi put evropskih integracija da bi se upustio u neizvesnu avanturu kao što je koalicija sa liderom opozicije Nikolićem. Njegaova podrška Tadiću u drugom krugu predsedničkih izbora zato je logična posledica njegove nove politike.

Posle ovih izbora, Dačić je postao i neprikosnoveni lider stranke koji sada ima moć, snagu i autoritet da stranku potpuno promeni. Da li će u tome uspeti zavisi samo od njega. Bude li iskoristio period od naredne četiri godine za dalje reforme u stranci uz uspešan izbor resora u novoj vladi preko kojih bi promovisao politiku SPS-a – ova stranka će ugroziti trenutno dve vodeće političke organizacije u Srbiji, a na predsedničkim izborima 2017. godine Dačić bi mogao da bude favorit.